

OBČINSKA UPRAVA

GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“.

Izhaja vsakega 10. in 25. dne meseca, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone

Dopise je pošiljati uredništvu »Občinska Uprava« v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo »Občinske Uprave« v Ljubljani

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Cena oglasom je za dvostopno petitno vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

Delavska zavarovalnica zoper nezgode v Gradcu za Štajersko in Koroško in slovenski jezik.

(Dopis iz Štajerske.)

Ta zavod se še sedaj noče zavedati, da obstoji že 43 let državni osnovni zakon, ki prisoja slovenskemu jeziku popolno ravnopravnost z nemškim jezikom.

Imenovana delavska zavarovalnica dopošilja namreč venomer strankam pisma s samonemškimi naslovi; pisma in tiskovine so sicer v mnogih slučajih dvojezične, toda prejemnice, na katere se stranke podpisujejo, so vedno samonemške, istotako tudi naslovi zunaj na ovitku. Toda slovenski udje te zavarovalnice so po večini tako malo zavedni, da ta pisma sprejemajo in nemške prejemnice podpisujejo.

Redke so častne izjeme, ki to nezakonito ravnanje delavske zavarovalnice odločno in sicer z uspehom zavračajo.

Čeplak Juro, čevljarski mojster na Gorici, je odklonil sprejem samonemškega pisma tega zavoda ter je pri svoji občini Kokarje podal izjavo, da zahteva slovenski dopis. Njegovo izjavo in zahtevo je občina predložila delavski zavarovalnici, in se tudi ona pridružila zahtevi. Zavarovalnica je na to odgovorila, da ona ni dolžna slovenski dopisovati.

Čeplak Juro se je z občino vred pritožil na c. kr. namestnijo v Gradcu; oba pritožnika sta se sklicevala na dejstvo, da je c. kr. namestnija najvišja državna izvrševalna oblast v deželi, da je torej njena dolžnost skrbeti za to, da bode delavska zavarovalnica zoper nezgode v Gradcu nasproti svojim slovenskim udom v polnem obsegu

izvrševala določbe člena XIX. državnega osnovnega zakona z dne 21. dec. l. 1867. drž. zak. št. 142, t. j. da bode Slovincem dopisovala v slovenskem jeziku.

To je pomagalo. Čeplak Juro dobiva odslej od tega zavoda dopise in naslove tudi zunaj na zavojih v slovenskem jeziku.

Čeplak Juro je priprost čevljar, a zavednost njegova ga povzdiguje nad ono slovensko inteligenco, ki ne gane niti mezinca za pravice slovenskega jezika, čeprav bi vsakdo v svojem delokrogu lahko slovenski jezik postavil na prvo mesto.

Delavska zavarovalnica v Gradcu se upa celo zavedne slovenske občine nadlegovati s samonemškimi tiskovinami in spisi.

Ni dolgo temu, kar je bila po c. kr. politični ekspozituri v Mozirju doposlala 16 odprtih pisem z nemškimi naslovi na občino Kokarje z nalogom, naj se razdele med naslovljene občane. Pisma sama (obvestilo uvrstitve) so bila tiskana in pisana v obeh deželnih jezikih, toda prejemnice so bile samonemške.

Občina Kokarje pa hoče povsod zakonito pravico, zato je ves kup pisem vrnila imenovani ekspozituri s poročilom, da je delavska zavarovalnica v Gradcu dolžna občini Kokarje in njenim občanom dopisovati v slovenskem jeziku v smislu določil člena XIX. državnega osnovnega zakona z dne 21. dec. l. 1867., drž. zak. št. 142, saj je bil ta zakon izdan za določitev pravic državljanov. Ker ona noče izvrševati ravnopravnosti slovenskega jezika, se smatrajo samonemški naslovi na pismih v jezikovnem oziru nezakoniti in ker občina noče nezakonitosti podpirati, ne more izročati njenih dopisov občanom. Delavska

zavarovalnica naj ustreza jezikovnim pravicam Slovencev, potem bode občina radovoljno posredovala med njo in svojimi občani.

Delavska zavarovalnica pa — vsejedno ni ustregla zahtevi občine, temveč se ji je izognila s tem, da je dala pisma strankam po pošti doposlali. Bolj zavedni občani so pisma zavrnil, manj zavedni in tisti, kojih ni bilo doma, so jih sicer sprejeli ali sami ali po svojih ljudeh, toda priloženih prejemnic niso niti podpisali niti zavarovalnici vrnili. Tako je prišla zavarovalnica ob prejemnice in nima sedaj nobenega dokaza o prejemu pisem v rokah ter bode morala prihodnjič svoja nemška pisma priporočeno odpošiljati in za vsak komad plačati 25 vin. pristojbine.

Ker ni nobeden Slovenec dolžan od javnega urada na Štajerskem sprejemati nemška uradna pisma, bode pri zavednih tudi ta način brezuspešen.

Tako se delavska zavarovalnica za svojo trdovratnost sama kaznuje, zavedna občina pa kaže, kako se naj prezirljivci slovenskega jezika zavrnejo na pot pokore za svojo nepravilnost in trdovratno preziranje naših pravic. To se doseže toliko lažje, kajti občine po zakonu sploh niso dolžne sodelovati pri zadevah delavskih zavarovalnic.

Delavska zavarovalnica se naj zaveda, da naše občine ne bodo več hotele biti njene služkinje, temveč resne sodnice njene trdovratne krivičnosti.

Domovinska pravica in državni zakon iz leta 1896.

Sicer se je v našem listu že jako mnogo pisalo o določbah domovinskega zakona iz l. 1896. bodisi v posebnih člankih ali pa med vprašanji in odgovori, — vendar ne bo odveč, ako priobčimo v sledečem dvoje važnih razsodb. Opozarjamo nanje županstva za-to, da se ravna po njih zlasti manjše kmetske občine z ozirom na ubožno preskrbo in se pravočasno iznebe takih oseb, ki prebivajo v tujih občinah, a so kasneje glede ubožne podpore še vedno v nadlego prvotni domovni občini.

C. kr. namestništvo v Pragi, kakor tudi upravno sodišče sta v neki domovinski zadevi razsodila, da je na podlagi §§ 2 in 3 domovinskega zakona z dne 5. decembra 1896 drž. zak. št. 222 dosedanja domovinska občina upravičena, udejstvovati (izvesti) pravico, da se sprejme kak njen občinski pripadnik v domovinsko zvezo občine bivališča tudi proti njegovi volji, če so sicer dani vsi pogoji, ki jih določa omenjeni § 2 domovinskega zakona.

Namen zakonodaje je, — pravi razsodba upravnega sodišča, — da se da pravica vlagati

take prošnje ne le prizadetemu samemu, ampak neodvisno od njegove volje tudi dosedanja njegovi domovinski občini, »ker je v bistvenem interesu te občine, da se ni treba vračati njenim pripadnikom, ki so odšli za desetletja v tujino in so ondi porabili za pridobitev najdragocenejši čas svojega življenja, po porabi svojih moči in sredstev nazaj v njeno domovinsko oskrbo.«

Sicer je pa ta namen v zakonu jasno in določno izražen, ker določa v § 3, da nima le upravičenec ali njegovi nasledniki v domovinstvu pravice, ampak tudi njegova dosedanja domovinska občina, utemeljevati na podlagi § 2. pridobljeno pravico za izrečni sprejem v domovinsko zvezo, ne da bi bila ta pravica domovne občine postavno navezana na dovoljenje v prvi vrsti v poštev prihajajočega upravičenca.

Neka nadaljna razsodba upravnega sodišča z dne 17. novembra 1905 št. 12.435 pravi tudi, da dobi vsak avstrijski državljan v oni občini pravico, da se ga sprejme v domovinsko zvezo, v kateri je bival potem, ko je postal samopraven 10 let popred, ko prosi za sprejem, prostovoljno in nepretrogoma, in pa da ni trajno užival ubožne podpore.

Kakor se vidi, polaga judikatura upravnega sodišča težišče v zadevi ubožne oskrbe na okolnost, ali je bila ta trajna ali samo začasna. Kajti začasna podpora te ali one vrste še ni povod, da se prošnja za sprejem v domovinsko zvezo odkloni.

Našim čitateljem ne bomo ničesar novega povedali, o čemur bi že ne bili pisali, vendar pa opozarjamo, da se mora vložiti prošnja za sprejem v domovinsko zvezo pri občini bivališča in da odločuje v slučaju odklonitve politično oblastvo. Proti dvema enako se glasečima odlokoma pa ni dovoljena nadaljna pritožba.

Še enkrat: ubožni odstotek.

Dovolj smo že pisali o tem vprašanju. — Če pridemo danes iznova na to, storimo to le vsled konkretnega slučaja, dognanega pri dveh instancah političnih oblastev na Kranjskem, ki dokazuje, kolika nejasnost vlada še danes ravno glede lastnega, avtonomnega delokroga naših občin, oziroma občinskih odborov.

Naj priobčimo doslovno odlok c. kr. deželne vlade v Ljubljani v poduk našim županstvom; upamo, da nam ne bo treba več pisati o vprašanju glede ubožnega odstotka, ker mora to sedaj vedeti že vsak občinski funkcionar.

Razpis se glasi:

Št. 9.553.

Odlok.

Vsled pravočasno vložnega priziva Alojzija Koprivca v Grosupljem je c. kr. deželna vlada razveljavila zaradi stvarne nepristojnosti c. kr. okr. glavarstva tukajšno rzsodbo z dne 11. III. 1910 št. 6349, v kolikor se je v njej izreklo, da je Alojz Koprivec dolžan plačati občini Črnuče od izkupila l. 1909. izvršene prostovoljne dražbe iz posestva Franceta Snoja v Črnučah nakupljenih premičnin in nepremičnin postavni ubožni odstotek v znesku 386 K 70 h ozir. po odbitku občini vže plačanega zneska 40 K ostalih 343 K 70 h (prav za prav 346 K 70 h).

Ta rzsodba, proti kateri je prosta pritožba na c. kr. notranje ministerstvo tekem 4 tednov od dneva po dostavitvi tega odloka, ter bi se imela pri podpisnem c. kr. okrajnem glavarstvu vložiti, se opira na sledeče razloge:

Po § 28. točka 13 obč. reda spada prostovoljna dražba premičnin v lastni delokrog občine; po § 55 odst. 2 te postave je upravičen župan skrbeti za uboge po obstoječih naredbah, ima dovoliti, da se viši prostovoljna dražba premičnin in da se iz prostih rok po dražbi v zakup oddajajo nepremične reči in skrbi, da se natančno izpolnjujejo vse naredbe, kar se tega tiče. K tem predpisom spada tudi po dvornem dekretu z dne 6./VI. 1761 Pol. Zb. zak. št. 586 odrejeni vzdigenega odstotka izkupila vseh dražb (izvzemši eksekutivnih in kridaslučajev) za ubožno blagajno kakor tudi v § 31, točka 3, postave z dne 28./VIII. 1883 dež. zak. št. 17 izrecno določena uvrstitev jednega odstotka vseh prostovoljnih prodaj na dražbi pod postavne vire ubožnega zaklada občine.

Iz teh določb sledi, da spada ubožni odstotek in dotični predpisi v lastni delokrog občine in da ima v posameznih slučajih glede vprašanj, če obstoji kaka dolžnost kubožnemu odstotku, rzsoditi avtonomna upravna oblast in ne državna oblast.

Po § 269 in 275 ces. naredbe z dne 9./VIII. 1854 drž. zak. št. 208 je sicer zaprositi za dovoljenje, da se sme javna prostovoljna prodaja nepremičnin vršiti pri stvarno sodnijski inštanci; ta predpis, ki se po svojem značaju in vsebini omeji samo na določitev sodnijske kompetence glede dovoljenja prostovoljnih dražb, pa ne more na nepristojnosti državnih upravnih oblasti k predmetni rzsodbi samoobsebi nič spremeniti.

Z ozirom na predstoječa izvajanja ni za c. kr. dež. vlado nobenega povoda se spuščati v razpravo od pritožnika stavljenega vprašanja, če je smatrati predstoječo prodajo premičnin in nepremičnin sploh kot javno prostovoljno dražbo v

v smislu zgoraj označenega dvornega dekreta z dne 13./XII. 1808 pol. zb. zak. št. 124.)*

O tem se obvešča vsled razpisa c. kr. deželne vlade z dne 7./IV. t. l. št. 1032, pol. županstvo Črnuče in g. Alojzij Koprivec.

C. k. okrajno glavarstvo
v Ljubljani, dne 28./IV. 1910.

Dr. Cron, l. r.

Iz tega odloka je razvidno, da je c. kr. okr. glavarstvo v Ljubljani rzsodilo o dolžnosti, plačati ubožni odstotek in da je c. kr. deželna vlada razveljavila rzsodbo c. kr. okrajnega glavarstva, ker to oblastvo sploh ni imelo pravice rzsodovati glede dolžnosti plačila ubožnega odstotka.

Samoobsebi umevno pa je, da s tem ni razveljavljena ta dolžnost, ampak le nezadostno, formalno postopanje političnega oblastva, ali z drugimi besedami: c. kr. deželna vlada je enostavno odločila na podlagi obstoječih zakonov, da c. kr. okrajno glavarstvo sploh nima pravice odločevati, ali se mora plačati ubožni odstotek ali ne, ampak da je to stvar občinskega odbora v prvi — in deželnega odbora v drugi inštanci.

Ravnokotako niso kompetentna sodišča rzsodovati o dolžnosti plačila ubožnega odstotka. — Če se ponekod povodom sodnega posredovanja pri prostovoljnih prodajah takoj odtegne in potom sodnije izplača občini ubožni odstotek, je to le stvar morebitne olajšave dela, ne ustvarja pa nikakega prejudica za sodišča, da bi namreč ta smela odločevati o dolžnosti plačila.

Ta dolžnost namreč ni v prav nobeni zvezi s tem, da je treba za prostovoljno razprodajo nepremičnin na javni dražbi sodnega dovoljenja.

Kako naj postopa občinski odbor, smo popolnoma jasno povedali na zadnje v odgovoru pod št. 118 na dotično vprašanje v zadnji (9.) številki letošnjega letnika „Občinske Uprave“.

O bankah in bančni politiki.

Spisal Rudolf Šega.

(Nadaljevanje).

Ozreti se moramo tudi na glavne momente eskontnega posla od l. 1835. naprej, ker so ti za banko kar največjega pomena. Menični eskont se je do prve polovice l. 1835. gibal med 741.897 fl. do 6,4 milj. fl., koncem l. 1836. je dosegel 19,3 milj. fl. 30. junija in 31. julija 1836. so v eskontu in za posojila izdali 26,5 in 27,6 milj. fl. bankovcev, dočim je bilo gotovine 20,2 milj in 25,2 milj. fl., v prometu je pa bilo 154,3 in 153,7 milj. fl. Najprvo se je posrečilo bančni direkciji, da je do

*) Na ta dekret se je najbrž sklicevalo v svojem poročilu c. kr. okrajno glavarstvo, ker ga tu ponatisnjeni razpis sicer nikjer ne navaja.

koncem l. 1837. reducirala eskont na 10,5 milj. fl., ne da bi zvišala obrestno mero. Toda tekom enega leta se je menični eskont zopet zvišal; koncem l. 1838. so izplačali 26,3 milj. fl., sredi l. 1840. pa 35,1 milj. fl. Ob istem času se je pa zaloge gotovine znižala od 31,8 milj. fl. l. 1837. na 21 milj. fl. koncem junija l. 1840. in na 15,5 milj. fl. koncem l. 1840. V meničnem eskontu so izdali 31,3 milj. fl., koncem l. 1839. in 1840. je bilo v meničnem eskontu za 7 oziroma 15,8 milj. fl. več bankovcev izplačanih nego je bilo metaličnega pokritja.

Tako je bilo tedaj faktično stanje. Banka je morala pri kupčijah z državo izdati velike množine bankovcev brez zadostnega metaličnega pokritja. Da bi pa bilo vnovčenje bankovcev varno, tedaj bi morala banka precej reducirati menični eskont in posojila. Tega pa banka od l. 1835. dalje ni storila. Krogi, ki so poznali natančnejše podatke bančnih izkazov, so morali — če bi bili nepristranski — obsojati novo prakso pri eskontovanju menic in to tembolj, ker so morali vedeti, da banka nekatere večje trgovske firme protežira in da v korist teh ne zviša obrestne mere. Pričakovalo se je tudi, da l. 1840. ne bo vse dobro izšlo. Najprvo je demisijoniral predsednik dvorne kamore baron Eichhoff, ker se je — edin z bančno direkcijo, izrekel zoper zvišanje obrestne mere in zoper vsako vmešavanje v poslovanje direkcije. Njegov naslednik bar. Kúbeck ni samo silil direkcije, naj omeji eskont, temveč je iz celega takratnega položaja izvajal dalekosežne konsekvence. Moral je namreč takoj po svojem nastopu rešiti predloge bančne direkcije oziroma obnoviti privilegij iz l. 1817. Baron Kúbeck je bistveno izpremenil predloge direkcije in sicer v tem smislu, da finančna uprava vse bančno poslovanje in da so vsi važnejši sklepi direkcije in upravnega sveta odvisni od pritrditve finančne uprave.

To nadzorstvo je v drugem privilegiju z dne 1. julija 1841. izraženo in zata privilegij značilno.

28. oktobra 1841. l. je stopil tudi novi statut v veljavo.

Nedvomno je, da bančno vodstvo v poslednjih letih ni srečno operiralo in da je privedlo zavod večkrat v nevarno situvacijo. Da se je torej kompetenca vodstva v novem privilegiju reducirala, je v prvi vrsti vodstvo samo zakrivilo. Kúbeck, predsednik dvorne kamore, je bil strokovnjak in kot tak popolnoma sposoben, da je zdajpazdaj dal banki odločujoče direktive. Vsled njegovega uplivanja so l. 1841. reducirali eskont in tako je prišlo zopet do zaželjenega reda. V naslednjih letih se je situvacija banke sploh zboljšala. Zaloge gotovine se je zvečala. Eskont se je koncem l. 1847. zvišal na 43,6 milj. fl. V tem času je imela banka za cirkulacijo bankovcev v znesku

218,9 milj. fl. metaličnega pokritja v razmerju 1 : 3·12, kar je bilo še precej ugodno.

Koncem l. 1847. je bilo 30 let, odkar je bila banka ustanovljena. Akcionarji, pa tudi prebivalstvo je smelo biti popolnoma zadovoljno z uspehi, katere je nacionalna banka v tem času dosegla. Banka je dala ljudstvu z bankovcem najboljše cirkulacijsko sredstvo. Vsled sodelovanja te banke je prišel državni papirnati denar dunajske vrednote skoraj popolnoma iz prometa. Tako smemo trditi, da je bilo avstrijsko denarstvo od l. 1820. urejeno. Pri tem je pa izkazovala banka kar najlepše dobičke. Že l. 1822. je banka izplačala skoraj 3 milj. fl. dividend, v letih 1824.—1847, ni dividenda znašala nikdar manj nego 3 mil. fl.

4. Nacionalna banka v letih 1848 do 1859.

Časi od l. 1848. do l. 1859. so bili najburnejši, kar jih je doživela banka. Vsled revolucije in vojne z Italijo ni mogla več v gotovini izplačevati bankovcev. Državna uprava je najela večkrat pri njej večja posojila. Država je želela iz splošnih vzrokov in pa vsled tega, ker se je hotela trgovinskopolitično združiti z nemškim carinskim društvom, da se vpelje plačevanje v gotovini. Predpogoj temu je bil, da se dolg države napram banki zmanjša. Toda navzlic temu, da je državna uprava izplačala banki velike vsote, se ni moglo doseči trajno plačevanje v gotovini, ker je zunanja politika in pa nesrečna vojna l. 1859. zahtevala velike denarne žrtve, katere je dala banka državi na razpolaganje.

Začetkom meseca marca 1848. l. je sklenila direkcija v soglasju s finančno upravo, da bo mesečno objavljala stanje banke. S tem je hotela zopet povzdigniti zaupanje v banko, ki je vsled političnih dogodkov precej trpelo. Toda tudi to ni pomagalo. Vznemirjeni duhovi se niso mogli pomiriti, temveč so vedno več bankovcev prezentirali k vnovčevanju. Koncem meseca aprila 1848. l. je znašala zaloge gotovine le še 48,6 milj. fl. Vsled teh razmer je finančna direkcija opetovano prosila finančno upravo, naj ji v tej težki situaciji pomaga. Najprvo so prepovedali izvoz avstrijskega srebrnega in zlatega denarja (2. in 4. IV.). Posledica tega, zvišanje meničnega kurza, je takoj nastopila. Konečno je dobila banka dovoljenje izdajati bankovce po en in dva gld. 22. maja 1848. l. je vlada določila, da dobi vsaka stranka, ki se javi, samo za 25 gld. bankovcev kovanega denarja. Toda tudi to olajšavo so morali kmalu odpraviti (31. 5. 1849.)

Gotovo je, da so vnovčenje bankovcev prepozno preklicali. Da bodo srebrni kurantni novci (zakonito so bili do 3 kr., najbolj so rabili »evangarce«) kmalu izginili iz prometa, je bilo gotovo. Ker je najmanjši bankovec znašal 5 fl., tedaj je moral takoj nastopiti nekak vakuum v cirkulacijskih sredstvih. In da se ta izpolni, so

morali skrbeti za nov kreditni denar. Izdajanje bankovcev po 2 in 1 gld. je bilo določeno 26. maja 1848. l., izdajanje drobiža po 6 in 2 kr. pa še-le septembra 1848. l. Ker so prišli novi srebrni novci po 6 kr. vsled prevelike čistine kmalu iz prometa, so izdali l. 1849. nove komade z manjšo čistino. Med tem časom si je pa ljudstvo pomagalo s tem, da je razrezavalo bankovce po 1 gld. na dva ali štiri dele, katere je potem banka za cele zamenjavala. Ljudstvo si je pa pomagalo tudi s privatnimi bankovci n. pr. po 10 in 20 kr., katere so izdajali trgovci, gostilničarji, fabrikantje, pa tudi mestne uprave — kar je pa vlada končno prepovedala.

Da je mogla državna uprava pokrивati velikanske izvanredne izdatke v letih 1848. in 1849., je vzela zopet posojilo pri banki. L. 1849. je državna uprava izdala državni papirnati denar, ki je začetkoma seveda predvsem banko obremenjeval s tem, da se je nabiral v njenih blagajnicah. Novi državni dolg izza let 1848. in 1849., všteti v bančnih blagajnicah se nahajajoči državni papirnati denar, je znašal l. IX. 1849. — 99,591.048 gld.

Ko je bila vojna z Italijo končana in ko je bila vstaja na Ogrskem l. 1849. zadušena, je bil izdan 28. junija 1849. cesarski patent, ki je priznal velike zasluge nacionalne banke za državo. Dne 6. dec. 1849. je bil med finančno upravo in direkcijo sklenjen dogovor zaradi vračevanja novega dolga po stanju z dne 18. sept. 1849. l. Od 99,591.048 gld. je znašal dolg po nekaterih odbitkih še 96,948.768 gld. Ta vsota se je od 18. sept. 1849. obrestovala z 2%, vračala naj bi se pa na sledeč način. 60 milj. gld. naj se plača iz donosa dne 22. sept. 1849. l. izdanega 4¹/₂% posojila, 24 milj. gld. pa iz vojne odškodnine, ki jo ima sardinska vlada plačati. O vrnitvi ostalega zneska 12,948.768 gld. naj se čez eno leto sklene nov dogovor. O starem dolgu se niso dogovarjali. Tudi o 50 milj. dolgu — to je bilo posojilo, ki ga je dajala banka državi od l. 1822. v obliki eskonta nakaznic državne centralne blagajne — se ni govorilo.

Dolg 96 milj. gld. so do koncem l. 1851. reducirali na 7,5 milj. gld. Nadalje so l. 1851. ravnokar omenjeni dolg 50 milj. gld. zmanjšali na 37. milj. gld. s tem, da so izdali salinske liste. Mesca februarja l. 1852. so v drugič kompenzirali državni dolg. Še ostalih 7,5 milj. gld., ravnokar omenjene 37 milj. gld. in v bančnih blagajnah se nahajajoči državni papirnati denar v znesku 27 milj. gld. so družili v enoten dolg 71,5 milj. gld., ki se naj obrestuje z 2%. Vračevanje naj se vrši, kakor to dopuščajo državne finance. L. 1853. je bilo še 55 milj. gld. neporavnanih.

Ker je bilo preveč novega državnega papirnatega denarja v prometu, se ni moglo urediti

denarstvo. L. 1854. so hoteli denarstvo urediti, toda ta ureditev se je popolnoma izjalovila. L. 1855. je moral novi finančni minister baron Bruek zopet misliti na ureditev denarstva. Tozadevni dogovor je bil sklenjen 18. okt. 1855. l., toda ta je bil za banko zelo neugoden in ni dosegel svojega glavnega namena.

Toda neko drugo sredstvo je bilo vsekako pripravno pospešiti bodoče vnovčevanje bankovcev. To sredstvo je bilo — pomnožitev akcijskega kapitala. Že l. 1853. je banka izdala še 49.379 akciij — toliko jih je namreč še manjkalo do prvotnih 100.000 akciij. Ta kapital naj bi se zvišal za 35 milj. gld. v srebrnem denarju, kajti vplačila v bankoveih so se vporabila za nakup srebra. Izdaja novih akciij je zelo povečala zalogo kovanih novcev. L. 1856. je bilo izkazanih 87,2 milj. gld., poleg tega pa še za 10,9 milj. menic, glasečih se na inozemske kraje.

(Dalje prihodnjič.)

Vprašanja in odgovori.

131. Ž u p a n s t v o K r. v.

V p r a š a n j e :

Ali ima obtoženec dolžnost odgovarjati nasprotnemu advokatu v slučaju tožbe: pri sodišču ali kje drugje?

O d g o v o r :

Odvetnik ima vedno pravico — staviti nasprotni stranki vprašanja bodisi pri sodišču ali pa v svoji pisarni in jo lahko tudi povabi v svrhu zaslišanja.

Če je v interesu stranke, da mu odgovarja in ali se odzove povabilu ali ne, — to je njena stvar. — Pri razpravah ima odvetnik na razpolago sodnikovo ali senatovo oporo, ki pa se lahko spremeni tudi v prid obtožencu. — Znano je namreč, da v poedinih slučajih sodišče ne pripušča posameznih vprašanj.

132. Ž u p a n s t v o K r. v.

V p r a š a n j e :

Ali se smejo določiti uradne ure pri županstvu, kakor hoče občinski odbor? Ali so lahko uradne ure večer, ali ob nedeljah?

O d g o v o r :

V tem oziru je občinski odbor popolnoma avtonomen in sme določiti uradne ure, oziraje se pri tem seveda na lokalne potrebe. — Vendar pa je treba skrbeti za to — pri količkej večjih občinah, da je v nujnih slučajih vedno mogoče v najkrajšem času dobiti bodisi župana ali njegovega namestnika. Če je krajevnim potrebam ustrezno, se določijo uradne ure lahko tudi na večerne ure in nedelje.

(Pri večjih občinah je vsekakor želeli, da se uvedejo redne dnevne uradne ure.)

133. Z. S.

V p r a š a n j e :

Mladenič, ki je letos potrjen v 3. letu in na podlagi § 34. vojnega zakona uvrščen v nadomestno rezervo, bi se rad oženil. — Ali potrebuje za to v smislu § 50. vojnega zakona dovoljenja deželne vlade, ali se sme v smislu § 61 citiranega zakona — zadnji odstavek — oženiti brez vsakega dovoljenja?

O d g o v o r :

Mladenič, ki je uvrščen v nadomestno rezervo, ne potrebuje za ženitev dovoljenja. — Deželna vlada sploh

ni kompetentna izdajati ženitvenih dovoljenj onim, ki so že potrjeni; tem dovoljujejo ženiti se — le vojaška oblastva, deželna vlada pa onim, ki morajo opraviti še kak vojaški nabor. — V Vašem slučaju so merodajna določila § 61. vojnega zakona; § 50. je treba tolmačiti tako, da je oni, ki je bil potrjen v III. razredu, že izstopil iz naborne obveznosti.

Dalje pa določa § 138. vojnih predpisov I. del v točki 2 izrecno, da ne potrebujejo neuvrščeni nadomestni rezervisti stalne armade in deželne brambe za žentev nikakega vojaško-oblastvenega dovoljenja, kakor določa ravno zadnji odstavek § 61. voj. zakona.

134. Mestno županstvo v Č.

Vprašanje:

Tukajšnji notar plačuje sledeče davke: na splošni pridobitni 200 K in osebni dohodnini 228 K. — On bi bil rad virilist pri občinskem odboru. — Ali se upošteva osebni dohodninski davek (v tem slučaju) med oni direktni davci, vsled kterega more postati notar virilist?

Odgovor:

Nel — Notar ni virilist.

Že lani smo odgovarjali na neko približno enako vprašanje. —

Občinski red pravi v § 17.: »oni, ki plačujejo od pridobitka saj 200 gl. (= 400 K) — — — z daj postavljenega davka« itd. (nemški tekst je še jasnejši: »an den d e r m a l b e s t e h e n d e n d i r e k t e n S t e u e r n « itd.). — Osebno-dohodninski davek takrat, ko je bil sankcioniran sedaj veljavni občinski red, ni bil vpeljan, torej se sedaj ne more šteti med one direktne davke, ki dajo dotičnim osebam pravico virilistov.

V tem oziru je vsako drugo tolmačenje zakona izključeno, in se tudi ne more drugače glasiti morebitna razsodba upravnih oblastev.

135. Županstvo v Pal.

Vprašanje:

Iz občine Pal. vodi glavna občinska pot v mestno občino K. večinoma po gozdu in sicer pelje deloma po ozemlju občine P. deloma po ozemlju mestne občine K. To pot rabijo občani občine P. kakor tudi mestne občine K. deloma še del občine L. Doslej je popravljala to pot večinoma občina P. tudi tam, kjer ni vodila po njenem ozemlju. Sedaj je pot v jako slabem stanju; morala bo biti popravljena ali na novo izdelana.

Ali se more prisiliti mestno občino K., da bi morala popravljati oni del poti, ki pelje po njenem ozemlju in kam naj se obrnemo?

Odgovor:

To se ve, da ima dolžnost mestna občina K. popravljati oni del občinske ceste, ki pelje po njenem ozemlju. To popolnoma jasno določa § 19. cestnega zakona za Kranjsko z dne 28. julija 1889 dež. zak. št. 17.

Stopite takoj v dogovor s sosedno mestno občino glede doneska, sploh načina glede izvršitve skupnega dela pri popravi ceste. — Vendar pa naj sklene občinski odbor Vaše občine popred, kako naj se izvrši poprava ceste, dalje določi natančno meje, koliko jo spada k vaši in koliko k sosednji občini.

Odborov sklep naznanite v določeni obliki mestni občini K. in jo naprosite, da takoj sklepa in vas obvesti, kaj je sklenil ondotni odbor.

Ako ne dosežete medsebojnega sporazuma, obrnite se na deželni odbor na podlagi določb § 24, točka 6 omenjenega cestnega zakona.

136. Gospod F. L. v S.

Vprašanje:

Občinski odbor v — je nastavljal tajnika in se z ozirom na njegovo večletno strokovno prakso zavezal, ob-

držati ga pod stavljenimi pogoji v službi tako dolgo, dokler jo hoče opravljati, tako da je služba od strani občine neodpovedljiva. — Le če bi tajnik kaj zakrivil in bi se mu dokazal kak prestop, ki jih navaja § 3. obč. vol. reda (za Kor.), izgubi pogodba pravoveljavnost, ako bi zahteval to službodajalec.

Je-li bil občinski odbor z ozirom na notranjo avtonomijo opravičen izdati tako pogodbo? Ako pride vsled novih volitev nasprotni odbor: je-li ta dolžan držati se te pogodbe s tajnikom? Ako ne: je-li opravičen kdo od strani avtonomne nadoblasti (Vi menite seveda le deželni odbor) — poseči vmes? — Ali morebiti sodnija?

Odgovor:

Mi bi Vam mogli dati popolnoma točen odgovor le v tem slučaju, ako nam pošljete v vpogled pogodbo, dekret ali sploh kako obvezno pismo (listino) o svojem nameščenju. — Dokler ni službeno razmerje občinskih tajnikov — ne le pri Vas, ampak tudi v drugih kronovinah — zakonitim potom urejeno, toliko časa ostane to razmerje z a s e b n o - p r a v n e g a z n a č a j a. — Seveda, če ima dotični tajnik v rokah pravilno podpisano pogodbo, potem ga tudi novi odbor ne bo mogel odstaviti, ker je bil dosedanji odbor z a k o n i t o p o v s e m u p r a v i č e n izdati tako pogodbo.

Če ne zakrivi tajnik kakega delikta, ki bi dal povod odstranitvi disciplinarnim potom, ima pravico v vsakem slučaju, ako se ga hoče odstraniti z nasiljem, iskati pomoči pri sodišču in tožiti občino na izpolnitev pogodbe. — V tem slučaju je namreč kompetentno sodišče. — Avtonomna nadoblast (deželni odbor) pa ne more v tem oziru posegati vmes. — Predaleč bi segalo, če bi mi hoteli razpravljati o službenem razmerju med občino in njenih uslužbencih na tem mestu. O priliki prinesemo zadevno razpravo v posebnem članku.

137. Gosp. J. S., župan v Č.

Vprašanje:

1. Imali virilist pravico poslati p o o b l a š č e n c a k občinskim sejam in posebno še k volitvi župana in občinskih svetovalcev?

2. Spadajo okrožni zdravniki v ono kategorijo deželnih uradnikov, ki so v § 37., drugi odstavek obč. vol. reda imenovani, da ne smejo biti izvoljeni v občinsko starešinstvo?

3. Ali sme okrožni zdravnik, ako ne sme biti voljen v občinsko starešinstvo, — biti izvoljen županom?

Odgovor:

Ad 1. Po § 17., drugi odstavek občinskega reda je popolnoma jasno, da sme virilist poslati pooblaščenca ravnotako kakor k sejam — tudi k volitvi župana in občinskega starešinstva. — (Opozarjamo Vas, da spada sem — (med občinsko starešinstvo) po § 15. obč. reda tudi župan sam.)

Ad 2. Okrožni zdravniki sicer ne spadajo v kategorijo deželnih uradnikov, vendar pa po besedilu § 37. občinskega volilnega reda ni nikakega dvoma, da ne morejo biti voljeni v občinsko starešinstvo. (V občinski odbor se seveda lahko volijo.) — Okrožni zdravniki so služabniki javnih zalog, ker jih plača zdravstveno okrožje s posebno doklado; in če ta ne zadošča, pokrije primankljaj deželni zaklad.

Vendar pa manjka v tem oziru judikatura višjih upravnih oblastev, to pa gotovo le vsled tega, ker se ni nikdo pritožil: kjer ni tožnika, ni sodnika.

Ponekod so n. pr. učitelji župani, kar bi tudi ne smeli biti po citiranem §, a ugovarjal ni nikdo. Če se ne motimo, — je v nekem slučaju okrajno glavarstvo v Kamniku odločilo proti izvolitvi nekega nadučitelja županom.

Ad 3. Če torej ne more biti izvoljen okrožni zdravnik v starešinstvo, temmanj more biti izvoljen županom.

138. Gospod A. P. na J.

Vprašanje:

Pri nas so se vršile zadnje občinske volitve 1. 1906.

Prvič je bil odbor konstituiran, a ne pravilno, drugič pa se ni moglo voliti starešinstva radi raznih obstrukcij. Ker je pa 3letna doba že davno potekla, bi moral sedanji gerent razpisati nove volitve, a tega noče. Prosim pojasnila, kam se hočem obrniti radi razpisa novih občinskih volitev? —

Odgovor:

Gerent nima niti pravice razpisati novih občinskih volitev, ampak le vlada, ki ga je postavila za nedoločeno dobo — gotovo pa vsaj za toliko časa, da se razmere v Vaši občini vsaj toliko ublaže, da bo mogoče pričakovati uspešnega delovanja. — Kako stališče zavzema vlada, tega niti približno ne mlremo vedeti. Obrnite se torej na njo, oz. na c. k. okr. gavarstvo.

139. Okrajno-cestni odbor v Št. V.

Vprašanje:

Na okrajni cesti je tekla voda na nižje ležeči travnik in s tem trgala cesto. Cestni odbor je vsled tega napravil na cesti rov; sosednega travnika pri tem ni izkopal. Posestnik travnika pa se je pritožil, — četudi mu je za travnik ljubo, da ga mu gnoji cestna voda, — ker mu vendar na drugi strani ni prav, da se je na cesti napravil rov, ker bi mogoče kdaj rabil travnik za stavbeno parcelo, in bi vsled rova ne smel travnika vzdigniti. — Prizna pa, da je voda vedno tekla čez cesto na njegov travnik. — Ali more zahtevati, da se odpravi cestni rov? —

Odgovor:

Naše mnenje je: zahtevati ima vsakdo pravico, ampak vsak nima postavno zajamčeno, da ima tudi prav, če kaj zahteva. Tako tudi Vaš posestnik — mejaš okrajne ceste. Okrajnocestni odbor je bil gotovo nele opravičen, ampak je s tehničnega stališča gotovo moral skrbeti za odtok vode, torej vspricho škode pač po rovu. V prvi vrsti pride v poštev, da se pospešuje in vzdržuje javni interes. Tem manj ima dotičnik povod ugovarjati, ko vendar prizna, da se je voda vedno odtekala na travnik, torej naprava rova na dejstvu po našem mnenju ničesar ne izpremeni. Zato mislimo, če se pritoži, da njegov ugovor (pritožbo) lahko prav mirnim srcem predložite deželnemu odboru. — V slučaju zazidave dotičnega sveta se bo že pri komisijskem ogledu rešilo dotično — za sedaj še prezgodnje vprašanje — po določbah stavbnega reda gotovo v zadovoljnost vseh prizadetih.

140. Županstvo Št. V.

Vprašanje:

Zelo premožnega posestnika sin je vzel v neki občini na popotovanju podporo na račun domovinske občine. — Ko je ta dobila poziv za povračilo izdane podpore, je zahtevala od očeta, naj plača za sina.

Oče odklanja plačilo. — Ali se more prisiliti, da plača za sina.

Odgovor:

Po državljskem pravu (obč. drž. zak.) so dolžni stariši skrbeti za svoje otroke — celo če so polnoletni in v stiski. Po rzsodbi upravnega sodišča z dne 3. febr. 1900 št. 18810 zbirka III. 827 je oče dolžan skrbeti za preživljenje svojega sina, v kolikor je neobhodno potrebno, — tudi v slučaju, da je ta že odpravljen in se je odvedal vsem pravicam.

Če vpoštevamo še § 28. domovinskega zakona iz l. 1863, z ozirom na tozadevne določbe po večini vseh ubožnih zakonov, — ni nikakega dvoma, da ima občina pravico zahtevati od očeta povračilo podpore, ker to

§ 28. omenjenega domovinskega zakona izrecno določa. Naše mnenje je: Ker je glede ubožne oskrbe občinski odbor sklepajoči organ, naj ta v seji sklene, da se podpora izterja od očeta, ki naj se o sklepu pismeno obvesti. Potem se vrši nadaljno postopanje, kot pri vseh prizivnih slučajih.

141. Blg. gosp. M. D. v J.

Vprašanje:

Naša podružnica Sv. M. v T. ima že približno kakih 70 let neko nepremično posestvo v svoji lasti, pobira najemščino in plačuje davke. Zakaj so naši najemniki podarili dotično posestvo cerkvi, ne more dokazati noben izmed starih ljudi. — V zemljiški knjigi je pa še danes vpisana kot lastnica vas T. in ne cerkev Sv. M. Eden izmed ključarjev trdi sedaj, da je posestvo vaška, — jaz (ki sem tudi ključar) pa, da je cerkvena last, ker jo uživa cerkev že 70 let. Z menoj se strinja tudi g. župnik. Kdo ima prav? —

Odgovor:

Kakor hitro je cerkev nemoteno uživala dotično posestvo nad 40 let, si je pridobila lastninsko pravico s priposestovanjem, naj obstoji kaka darilna listina ali ne. Prav imate torej Vi in župnik.

Potreba pa je sedaj, da izvedete še prepis v zemljiški knjigi, zato naj se obrne cerkveno predstojništvo na okrajno sodišče v Ljubljani, ki bo uvedlo potrebne poizvedbe in sploh izvršilo vse nadaljno postopanje.

142. Županstvo Rateče p. Belipeči (gosp. Z.).

Vprašanje:

Kakor znano — zahteva deželni odbor, da sestavijo županstva inventarje o občinskem premoženju. — Prosimo pojasnila:

1. Ali je posestvo občinska last, do kterege ima pravico le 97 občanov, drugi ne? — Spada li v inventar? —

2. Ali je vpisati cerkev, podružnico, župnišče, del gozda, kterege užitek ima župnik, dalje ljudsko šolo, v inventar kot občinsko premoženje? —

3. Ali je vpisati v inventar tudi vodovod in 2 mostova, za kar mora skrbeti občina? —

Odgovor:

Najpopred to-le: v knjigi naročnikov na »Občinsko Upravo« nimamo vpisanega — žal! — niti županstva niti gospoda vpraševalca. Če odgovarjamo izjemoma, storimo to le zato, da pride tudi drugim županstvom v korist. —

Ad 1. Občinska last ali pa last kake podobčine oziroma vasi je dotično posestvo le v tem slučaju, če je kot tako vpisano v zemljiški knjigi in v davčnem katastru. — Domnevamo pa, da so kot lastniki vpisani »Upravičenci« dotične vasi ali podobčine; v tem slučaju posestvo ni občinska last in ne spada v inventar. — Kdo pa plačuje davek? — Natančno morete poizvedeti le pri pristojni sodnji v zemljiški knjigi.

Ad 2. Cerkevna poslopja in župnišča niso občinska last, ker se tudi faktično ne stavijo in ne vzdržujejo z občinskim denarjem, ampak s skladi župljanov cerkvene občine. Cerkevna last je tudi lahko gozd, ampak to zveste vse le v zemljiški knjigi.

Občinska last pa so lahko pokopališča in mrtvašnice. —

Šolska stavba more biti le takrat last občine, če jo je res sama zgradila, in ne morebiti več vsolanih občin skupaj, ker postane v tem slučaju last šolske — in ne politične občine.

Ad 3. Če je vodovod gradila občina sama in le za-se z obremenitvijo vseh občanov, je vodovod z more-

bitnimi vodovodnimi napravami gotovo občinska last in spada v inventar. — Mostovi so bistven del občinskih potij, ki so tudi občinska last, če tudi ni v zemljiški knjigi potreben za nje poseben vložek.

143. Blg. g. o. s. p. M. D. v J.

Vprašanje:

V naši občini J. se bode začel letos graditi vodovod. Ker bo pa občina za to potrebovala nekaj denarja, bo treba zvišati doklade. Nekteri posestniki z županom vred so tega menja, da se naloži doklada za vodovod le posestnikom, ki v občini res prebivajo. Tistim pa, ki imajo v občini kako nepremično posestvo, a bivajo zunaj občine, pa naj bi se dokada na direktne davke ne naložila. Kaj je resnica oz. postava?

Odgovor:

Občinski red, zlasti § 74., ne določa nikakih izjem, po katerih bi bil kdo, ki plačuje v občini predpisan direkten davek — četudi ne biva ondi, izvzet od plačila občinskih doklad na take davke. Po našem mnenju je to čisto umljivo, saj ima užitek ali dobiček vendar-le, če tudi biva drugod. To bi veljalo še posebno za slučaj, da se napravi javni vodovod za celo občino in ne za posamezne njene dele. — (Nekaj drugega bi bilo, če bi se gradil vodovod, ki bi služil le nekterim krajem v občini ali na primer le eni vasi, ali posameznim posestnikom. — Potem morajo večje doklade plačevati le ti sami oziroma dotična vas. [Glej § 72. in 82. obč. reda].)

V poštev pride še okolnost, da bo moralo županstvo pri vsaki izjemi samo pobirati doklade, ker to store davčni uradi le takrat, če zadene plačilo vse davkoplačevalce po celi davčni občini.

144. Vik. ur. Gr. p. K. (G. o. r.)

Vprašanje:

Med cerkvenim in sosednjim zemljiščem teče hudournik, ki je obenem mejnik. Ta hudournik je v zadnjih letih posebno na enem mestu odnesel mnogo cerkvenega zemljišča. Kjer je bila pred leti še cerkvena last, je sedaj sosedovo vsled premembe hudournikovega toka na nasprotni breg. Ker se voda čedalje bolj zajeda v cerkveno zemljišče, nameravamo napraviti bran, ki naj odbija vodo. — Vprašamo: Ali smemo napraviti bran tudi brez sosedovega dovoljenja — in kako daleč od brega?

Odgovor:

Da smete napraviti bran, o tem ni dvoma, ker določa § 413 obč. državljankega zakonika, — »da je vsak posestnik zemljišča upravičen, svoj breg zavarovati proti trganju reke« (v širšem pomenu »reke«, gotovo torej vsake vode). — Oddaljenost ni nikjer posebej določena, razume se torej takoj pri strugi.

Gre se le za način postopanja. — Sporazum s sosedom bi bil po našem mnenju potreben le z ozirom na ureditev meje, če bi on utegnil vsled tega ugovarjati. — Po našem mnenju bi bilo vredno popred dognati, če je hudournik tudi v mapi začrtan kot meja, in če bi ne kazalo — v slučaju, da ta naravna meja niti ni vpisana, — pozvati zemljemerca, da jo določi.

Ni pa nam znano kako zakonito določilo, po katerem bi bilo potrebno, da dovoli sosed napraviti varnostna dela ob Vašem zemljišču. — Svetujemo Vam sporazum le vsled tega, da ne bodo vsled morebitnih sitnij nastali nepotrebni komisijski troški, sicer je pa zavarovati svoje meje »zadeva« torej stvar (zasebna stvar) vsakega posameznika.

Gospodarstvo.

„Slovenska Straža“. Dne 11. maja t. l. se je ustanovilo obrambno društvo v prvi vrsti za obmejne Slovence — »Slovenska Straža«. — V sestranska obramba proti oholim tujoem — na eni strani Nemcem, na drugi Italijanom je gotovo nujna narodna potreba. — Želimo, da doseže »Slovenska Straža« najlepše uspehe in vse stavljenе si smotre v boju in obrambi proti skupnim narodnim sovražnikom. — Zato pa želimo novemu obrambnemu društvu največje število podpornikov!

Deželni živinorejski svet. V deželnozborski dvorani v Ljubljani je bilo dne 17. maja t. l. pod predsejstvom deželnega glavarja pl. Šukljeta ustanovno zborovanje živinorejskega sveta, ki ima namen povzdigniti živinorejo na Kranjskem. Nismo v stanju, podati obširnega poročila, ampak se omejimo na konstatiranje dejstva.

Razpravljalo se je o razdelitvi dežele v živinorejska ozemlja, pri čemur se je razvila obširna debata; dalje o izpremambi postave o povzdigi govedoreje. Tu navedemo zlasti predlog, naj vsak občinski odbor izvoli poseben živinorejski odsek, ki naj skrbi v prvi vrsti za nabavo bikov in napredek živinoreje v občini sploh ter nadzoruje pravilno oskrbo občinskih bikov. — Nato se je razpravljalo o razstavah in premovanju goveje živine, in kako naj se rede obdarovane živali, pri čemur pripade zopet važno nadzorstvo županstvom.

Sledili so še drugi predmeti posvetovanja in se je izreklo od številnih navzočih strokovnjakov mnogo nasvetov, ki se bodo po izjavi gospoda deželnega glavarja pl. Šukljeta uvaževali v deželnem odboru. — Prepričani smo, da ne bode izostal uspeh za naše živinorejce.

Razne vesti.

Koliko žrtev je stala rusko-japonska vojska? Veliko: največ seveda človeških žrtev, ki niso v nikaki primeri z denarnimi. — Rusija je postavila na bojno polje 1,365.000 mož, Japonska pa 1 milijon. Bojev pa se je udeležilo resnično 500.000 Rusov in 540.000 Japoncev. Mrtvih so imeli Rusi 313.000, Japonci 392.000. — Vojnih stroškov pa je imela Rusija 4,8 milijard, Japonska pa le 3,6 milijarde, to pa zato, ker je z ozirom na razdaljo transport Rusijo mnogo več veljal kot Japonsko.

Listnica uredništva. Županstvo Križkavas. Na vaše vprašanje: „Ali je upati, da stopi v veljavo v enem letu nov občinski red in občinski volilni red?“ — ne moremo odgovoriti. — O zadevah, spadajočih v področje postavodaje, ki obstoje še-le v obliki nesankcioniranih zakonskih načrtov — smatramo sploh, da razpravljanje ne spada v naš list, ker se s takimi vprašanji peča le dnevno časopisje. — Mi dajemo samo stvarna pojasnila na podlagi obstoječih zakonov, — v bodočnost pa ne gledamo. Prosimo torej le stvarnih vprašanj!